

LEES JE MOBIEL

Alsjeblieft!
Een gratis
fragment uit de
verhalenbundel
DraaiSTUK!

Robin Raven

De laatste reis van Garoeda

OMNIBOEK

Synopsis

De laatste reis van Garoeda begint in Bandoeng in 1942. Meiske en de mysterieuze jongen Boetje maken samen de Japanse bezetting van Nederlands-Indië mee. Mannen en vrouwen worden gescheiden en naar kampen verplaatst, ook Meiske en haar familie. In het jappenkamp voelt Meiske zich ondanks de gruwelijkheden beschermd door Boetje en een beeldje van de mythische vogelkoning Garoeda.

1945

‘Geef terug, vuile heks.’
‘Geef wat terug?’
‘Die *lombok rawit* die je hebt gestolen.’

Meiske en Trudie Naber staan tegenover elkaar, als cowboys in een verlaten hoofdstraat met getrokken revolvers. Al hebben ze geen wapens maar alleen hun vuisten.

‘Ik had drie pepers. Nu nog maar een.’

‘Dus? Blijkbaar kun jij niet tellen.’

‘Mammie heeft je gezien, Trudie, bij mijn plank.’

Trudie slikt. ‘Dat was ik niet. Wat moet ik bij jouw plank? Dat is mijn barak niet eens.’

Meiske knijpt haar ogen samen. ‘Ik vraag het nog één keer vriendelijk: ik wil

mijn *lombok* terug. Anders nemen we je te grazen.'

Trudie slikt weer. Haar handen trillen. Drie jaar geleden kon ze Meiske met gemak aan, nu niet meer. Ze kijkt om zich heen.

'We? Wie zijn we?'

Meiske kijkt vanuit haar ooghoek naar de zijkant van de barak. Daar staat Boetje met getuitede lippen en zijn katapult in de aanslag.

Trudie kijkt met haar mee. 'Waar kijk je naar?' Dan kiest ze eieren voor haar geld en geeft zich over. 'Stik maar in je stomme peper!' roept ze. 'Ik haal mijn vitamine wel ergens anders vandaan!' Ze gooit de chilipepers voor Meiskes voeten en rent weg.

'Knap gedaan,' mompelt Boetje, terwijl hij dichterbij komt.

'Jij hebt mij helemaal niet nodig.'

'Toch wel,' mompelt Meiske. 'Als jij er niet had gestaan, dan...'

Ze zwijgt en kijkt omhoog. In de verte

klinkt gebrom, alsof er een enorme muskiet aan komt.

Het geluid zwelt aan.

‘*Garoeda* komt!’ gilt Meiske. ‘Ik zei het toch?!’ Ze rent naar buiten.

Zilveren vliegtuigen scheren over de barakken van het kamp.

Sommige toestellen vliegen zo laag dat Meiske zelfs de nummers op de zijkant van de toestellen kan lezen. Er komen de laatste maanden wel vaker vliegtuigen over maar die vliegen hoog, als onbereikbare vogels, en zijn op weg naar andere werelden.

Volgens mammië vooral naar Japan om die rotzakken kapot te bombarderen.

Deze vliegtuigen hebben rood-wit-blauwe kleuren en strooien niet met bommen maar met pamfletten. Miljoenen witte papiertjes fladderen door de lucht alsof het feest is. Bijna alles belandt ver weg in het oerwoud, maar sommige blaadjes worden door de wind het kamp in geblazen.

Als Meiske er eindelijk eentje te pakken krijgt, leest ze dat de oorlog voorbij is. Iedereen is vrij! Alles wordt weer als vroeger. Ineens wordt ze van achteren vastgepakt. Ze schrikt, denkt even aan een verrassingsaanval van Trudie, maar het is tante Esmee.

Tante is uitzinnig en drukt Meiske bijna dood in haar armen. ‘Nooit meer hondenvlees, Meiske!’ roept ze. ‘Nooit meer dooie ratten! Nooit meer waterpap, porselein of keiharde maiskorrels! Niet langer gekookte waterplanten!’ Ze is zo opgewonden, dat ze ineenduikt en naar haar opgezwollen buik grijpt.

‘Pas op, tante! Denk aan uw buik!’ Meiske legt tante voorzichtig op de grond. Ze weet dat ze hongeroedeem heeft, omdat ze te lang niet goed heeft gegeten. Van te weinig vitaminen krijg je een opgezette buik. Heel veel vrouwen in het kamp hebben daar last van. Sommigen gaan er zelfs dood aan. Een gruwelijke dood.

De Japanners hebben zich overgegeven. Het kamp lijkt wel een gekkenhuis.

Meiske weet niet wat ze ziet. Mensen laten zich huilend omarmen. De moeders lopen lachend, dansend en joelend rond. Ze zingen Nederlandse liedjes en hebben oranje vlaggetjes bij zich. Waar die vandaan komen, is haar een raadsel, Meiske heeft ze niet eerder gezien. Zelfs mammie heeft er niets over gezegd.

De Japanners doen niets. Ze snappen waarschijnlijk niet dat ze de oorlog hebben verloren. Ze waren altijd de baas. Ze waren almachtig, iedereen moest voor ze buigen. De godenzonen, weggelopen uit de droomverhalen van vroeger. Nu lopen ze verdwaasd rond. Sommige soldaten drinken uit flessen en zijn dronken. Ze lachen, brullen, schieten in de lucht, waggelen door het kamp en vallen soms zomaar om.

De kampcommandant laat zich niet meer zien. Volgens tante Corrie heeft die

dikke eend harakiri gepleegd. Dat is Japans en het betekent dat hij zijn buik met een zwaard heeft opengesneden. Het verliezen van de oorlog en het kamp dat aan hem was toevertrouwd, was waarschijnlijk te veel voor die bloeddorstige gek. Het woord 'schande' kende hij maar al te goed. Verliezen van vrienden is al erg, maar verliezen van zieke vrouwen en kinderen is het ergste wat een hooggekwalificeerde Japanner kan overkomen.

Tante Esmee is daar boos over. Ze gooit met steentjes en houtsnippers en schopt tegen lege tonnen. 'Vuile lafbek!' tettert ze overal rond. 'Als ik hem in mijn handen had gekregen, had ik hem persoonlijk gevild.'

Meiske snapt haar woede. Oom Allard is verdwenen naar een vaag kamp en tante heeft in al die jaren nooit een brief van hem gehad. Die zijn waarschijnlijk wel verzonden, maar de Japanners stuurden niets door.

Zij is niet de enige die spuugt op de

kampcommandant. Niemand heeft medelijden met hem, Meiske ook niet. Het is zijn verdiende loon.

In haar gedachten ziet ze de gillende moeders voor zich. Bijvoorbeeld mevrouw Simons, die betrapt was op het stelen van een zakje rijst. Ze klaagde hysterisch en sloeg met haar vuisten op de grond. Het hielp niet. Rijst stelen was een misdaad. Ze werd kapotgeslagen.

En de andere moeders. Meiske droomt elke nacht over ze. Broodmager en breekbaar als glas, maar toch opgehangen aan hun schouders, urenlang in de brandende zon, omdat ze een kokosnoot hadden gepikt. Of die moeders die doodgeboren kinderen kregen, omdat er in het kamp geen dokters waren. Al dat gehuil, nachtenlang. Of die arme Mary, halfdood op de grond.

Meiske is drie jaar ouder, maar ze voelt zich ouder dan Nenek. Ze heeft drie jaar lang geleden. In het kamp leefde ze van

minuut tot minuut. Soms wilde ze leven, soms wilde ze dood zijn. Eindelijk rust en geen pijn meer voelen. Niet alleen haar eigen pijn, die is onbelangrijk, maar vooral de pijn van anderen.

Ze heeft de hel gezien. Ze heeft in de hel gewoond. Ze was eregast in de troonzaal van de *Seetan*. De duivels dansten op de muziek van het ongedierte. Dag en nacht speelde het orkest door. En wie niet meer kon dansen werd afgemaakt.

Het kamp was de hel. Garoeda kon er niet komen.

Kemari!

Maar nu is het voorbij.

Enkele dagen na de vliegtuigen komen de soldaten. Alle vrouwen en kinderen staan bij de poort van het kamp. Meiske kijkt haar ogen uit: het zijn Indiase Sikhs – kleine donkere jongens met diepe ogen, volle baarden en prachtige tulbanden op

hun hoofd. Maar er zijn ook stoere lange Australiërs, die lachen en spugen op de grond.

Meiske en Boetje staan vooraan. Met open mond kijken ze naar de binnentrekkende soldaten, alsof het goden uit de hemel zijn. Pas als een van de Australische mannen Meiske een tikje op haar hoofd geeft, wordt de magie doorbroken. Ze schrikt.

‘Don’t be afraid, dutchie,’ zegt de man met een zware stem. *‘It’s over. You’re free.’* Hij drukt haar een stuk chocolade in de hand. *‘Wanna have some fun later on? I’m a good dancer.’*

Meiske schudt haar hoofd. Ze houdt van dansen, maar niet met hem.

De soldaat grinnikt, zegt iets tegen zijn buurman die ook grinnikt, en loopt weer verder.

De mannen blijven niet lang. Na een paar dagen trekt de troep weer verder. Ze moeten nog meer kampen veiligstellen.

Zodra de soldaten zijn vertrokken, gebeurt er iets heel gek: de Japanners krijgen opdracht alle Nederlanders te beschermen tegen Indonesiërs uit de *kampong*. Die staan te wachten bij het hek. Het is allemaal heel verwarrend: sommigen zijn vriendelijk en verkopen fruit, stoffen, kruiden en voedsel, net als vroeger. Andere Indonesiërs maken ter plekke eten, zwarte rookwalmen van geitenvlees drijven het kamp in. *Saté kambing*. Het ruikt zo lekker. Meiske wordt er gek van. En dat is natuurlijk ook precies de bedoeling.

Maar er is ook een groep boze mensen. Zij schreeuwen hysterisch en gooien met stenen en modderballen. '*Indonesia raja!*' roepen ze, terwijl ze zwaaien met rood-witte vlaggen. Dat heeft Meiske eerder gehoord. Drie jaar eerder, om precies te zijn, toen ze nog thuis woonde in de gouden tempel en de wereld een paradijs was.

Sommige Indonesiërs hebben scherpe bamboestokken in hun hand. Ze proberen het kamp binnen te komen, maar ze worden hardhandig weggemept door de Japanners. Soms wordt er zelfs een indringer neergeschoten. Die ligt dan uren genadeloos te creperen voor hij sterft. Niemand van zijn vrienden durft de arme ziel weg te slepen, doodsbang dat hun hetzelfde lot zal treffen.

Pas als de mensen van het Rode Kruis arriveren, mag iedereen het kamp verlaten. De hulpverleners hebben dozen vol papieren en informatie over de mannen en de zonen. Zij weten wie dood is, wie nog leeft, wie ziek is, wie waar zit, wie onderweg is.

Tante Esmee wil niet langer wachten, haar geduld is op. ‘Ik ben het zat! Wie gaat er met me mee?’

Al snel heeft ze een groepje vrouwen om zich heen verzameld. Ze willen naar

een mannenkamp, honderd kilometer verderop, ergens anders op Java. Daar zouden volgens de laatste berichten van het Rode Kruis oom Allard en andere mannen moeten zijn. Dat weet het Rode Kruis omdat de mannen brieven hebben geschreven, maar die zijn al jaren oud en zijn nu pas opgedoken.

‘Oudewijvenpraat,’ zegt mammië. ‘De honger en de klappen hebben ze gek gemaakt. Die arme zielen zijn verblind door misplaatste hoop.’

Meiske heeft haar eigen zorgen. ‘Waar is mijn vader?’ vraagt ze duizend keer. ‘Ebenezer de Jong. En waar is mijn broer Jan? Waarom hebben ze ons niet geschreven?’

‘Ze hebben wel geschreven,’ zegt een mevrouw van het Rode Kruis. ‘Dat weet ik zeker. Maar de Japanners hebben geen post doorgestuurd. Dat moesten ze doen, dat waren ze verplicht volgens de internationale conventies van de

oorlog, maar ze hadden er maling aan.’ Ze glimlacht verontschuldigend. ‘Jouw vader en broer hebben echt wel geschreven, hoor, naar jou en je moeder. Ik weet het zeker. Waarom zouden ze dat niet hebben gedaan?’

Meiske klemt haar kaken op elkaar. Haar keel is droog. De mevrouw kletst maar wat. Wat weet zij er nou van? Niets! Diep in haar hart hoopt ze op een wonder. Misschien zijn Jan en paatje ontsnapt uit hun kamp, zitten ze verborgen in het oerwoud of in zelfgegraven tunnels. Misschien zijn ze ver weg op een onbewoond eiland. Misschien zijn ze naar Japan gebracht.

Daarom weet het Rode Kruis van niks. Haar fantasie wordt met de minuut levendiger.

Boetje komt naast haar staan. Hij kijkt ernstig naar haar op. ‘Blijf rustig, blijf hopen. Misschien heeft Garoeda paatje en Jan wel opgepikt uit het rijk van de Dood en hen teruggebracht naar het veilige

thuisland. Elke vorm van hoop is goed. Wij zijn toch ook gered?’

Meiske knikt. Boetje heeft gelijk: blijf dromen. *Dat is alles wat je hebt.* Ze voelt aan het beeldje in haar jurkje. ‘Wil je me helpen?’ fluistert ze. Alsjeblieft?’

‘Zus!’

Meiske draait zich om en laat het beeldje los. Het is Jan! Broer Jan! Ze stormt de tent uit, gilt het uit en valt haar broer in de armen.

Hij tilt haar niet meer boven zijn hoofd, daar heeft hij waarschijnlijk de kracht niet meer voor. Hij is nog even breed als vroeger, maar ook sterk vermagerd. Bijna doorzichtig. Ze herkent hem bijna niet. Jan is een schim van zichzelf, zoals iedereen die in een kamp heeft gezeten. ‘Meiske, wat ben je groot geworden. Hebben ze goed voor je gezorgd?’

Meiske huilt en kijkt om zich heen. ‘Hoe is het met je? En waar is paatje?’

Jan zegt er niets over. ‘Heb je het beeldje

nog? Dat ik je voor je verjaardag gaf?’

Meiske knikt en slaat met haar hand op de zoom van haar jurkje. ‘Mammie heeft het in mijn jurkje genaaid, zodat ik hem nooit kan verliezen.’

‘Mooi zo! Ik zei toch dat hij geluk zou brengen? Dankzij hem heb je alle ellende overleefd! Supanghi maakte geen rommel! Die ouwe trekpomp was een tovenaars! Ha, ha, ha!’

‘Jan!’ Mammie komt aangerend. Ze is gealarmeerd door andere moeders. ‘*Je zoon is er! Hij staat bij de tent!*’ Mammie rent alsof haar leven ervan afhangt. Ze barst in huilen uit. ‘Janneman, lieve Janneman. Mijn God, je leeft. Je leeft!’ Ze grijpt haar zoon stevig vast.

Na een paar tellen maakt hij zich van haar los. Hij slikt. ‘Dag, lieve mammie. Paatje is dood. Het spijt me zo verschrikkelijk. De jappen hebben hem te grazen genomen.’

Meiske wordt duizelig. Het dreunt boven haar ogen.

‘Hij weigerde iemand te verraden,’ gaat Jan verder. ‘Jullie moeten trots op hem zijn, dat ben ik ook.’

Mammie zakt in elkaar op de grond. Een paar vrouwen hurken bij haar neer en troosten haar.

Mevrouw Naber is er ook. Ze doet een stap naar voren en slaat haar arm om Meiskes schouder. ‘Wat fijn dat je broer er is,’ zegt ze. ‘Het is net het verhaal van de verloren zoon, die kwam ook terug na jarenlang te zijn weggeweest. Alleen zat die tussen de varkens en hij tussen de jappen. Nou ja, het is bijna hetzelfde. Je vader zou er in de kerk vast iets moois over hebben verteld.’ Ze geeft een bemoedigend knikje.

Mijn vader had een hekel aan u, denkt Meiske. Maar dat zegt ze niet, want ze ruikt iets. Parfum. En niet zomaar een geurtje: het is de tovergeur van tante Jetske. Ze

denkt aan de verdwenen koffer en rukt zich los.

Mevrouw Naber snapt er niets van. Ze houdt haar handen in de lucht alsof zij zich overgeeft. ‘Wat is er, schat? Ik begrijp dat dit een akelig moment is voor je, maar... ik... ik wilde je alleen maar troosten...’

Meiske kan haar oren niet geloven. Ze wordt vuurrood en kijkt mevrouw Naber vernietigend aan. Als ze nu een scherpe bamboestok in haar handen had gehad, dan, dan, dan... Ze walgt van de gedachte, maar denkt het toch. Dat doet de wereld van de Seetan dus met je: het maakt je net zo verdorven als de rest.

Achter het schijnheilige gezicht van mevrouw Naber verschijnt Boetje. Hij schudt zijn hoofd. ●

Verklarende woordenlijst

Lombok rawit	soort Spaanse peper
Garoeda	mens/vogel, rijdier van Visjnoe
Seetan	Satan / duivel
Kemari!	uitroep: ‘Kom! Hierheen!’
Kampong	dorp
Saté kambing	geitenvlees

Vond je dit fragment leuk?
Lees dan het hele boek
en leen het als e-book bij
de bieb!

Wil je liever een ander
fragment proberen? Lees
de andere fragmenten via
jeugdbibliotheek.nl/stuk

Colofon

©2022 De Leescoalitie, Robin Raven en Omniboek

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.leesstuk.nl